

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Ehdotettujen muutosten taloudellisten vaikutusten arviointi on puutteellinen. On epätodennäköistä, että ehdotetuilla muutoksilla saavutetaan hallitusohjelman yleisiä tavoitteita säästöistä ja kilpailun lisäämisestä. Erityisesti nykyisessä julkisen talouden tilanteessa on erittäin tärkeää selvittää ehdotettujen muutosten taloudelliset vaikutukset etukäteen.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) laatimassa selvityksessä "Tutkimus 10 % omistusosuusvaatimuksen vaikutuksista sidosyksikkömarkkina" 16.4.2024 todetaan, että markkinoiden kilpailullisuutta hyödyntävillä hankinnoilla voi syntyä kustannussäästöjä julkiselle sektorille, mutta ehtona on, että markkinoilla on tai sinne tulee oikeanlaista tarjontaa ja riittävästi kilpailua alueellisesti. KKV:n selvityksessä todetaan, että palveluiden ostamiseen liittyvät kustannukset (suunnittelu, kilpailutus, käyttöönotto) saattavat kasvaa. Myös mahdollisesti omaksi tuotannoksi siirtyvien palveluiden kustannukset voivat kasvaa, koska menetetään tuotannon skaalaetuja ja osajat eivät välttämättä siirry sidosyksiköistä omistajien palvelukseen. Sidosyksikön poistuminen voi vähentää kilpailua kyseisen palvelun markkinoilla ja tätä kautta nostaa julkisen sektorin kustannuksia. KKV:n selvityksessä esille otettu yksityisen tuotannon kustannustehokkuus ei vaikuta palveluiden hintoihin, jos markkinoilla ei ole riittävästi kilpailua. KKV:n selvityksessä esille otettuja epäkohtia ei ole otettu valmistelussa riittävästi huomioon.

Ehdotettu 10 % omistusosuusvaatimus vähentäisi merkittävästi kunnan valinnanmahdollisuuksia oman tuotannon, sidosyksikköhankinnan ja markkinoilta hankkimisen välillä. Sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus on merkityksellinen kunnallisen itsehallinnon kannalta. Ehdotus rajoittaa kuntien mahdollisuutta päättää toiminnan järjestämisestä eikä esityksen suhdetta perustuslain 121 §:ään ei ole riittävästi arvioitu. Toimintaa järjestäessään kunnat ovat tehneet arviointia ja harkintaa siitä, millä tavalla palvelut on tarkoituksenmukaista ja kokonaistaloudellisesti kustannustehokasta järjestää. Tulee lisäksi ottaa huomioon, että sidosyksiköt ovat kilpailuttaneet hankintoja ja tehneet hankintoja markkinoilta, joten sidosyksiköiden toimintaedellytysten rajoittaminen ei välttämättä lisää kilpailua.

Sidosyksikköhankinnat ovat olleet kunnille tärkeitä erityisesti palveluita kehitettäessä ja kuntien seudullisessa yhteistyössä. Ehdotetut muutokset heikentävät kuntien mahdollisuutta tehdä seudullisia yhtiöitä, jolla voidaan mahdollistaa kuntarajat ylittävää yhteistyötä.

Sidosyksiköt voivat toimia kriittisen infran aloilla ja muutosten vaikutus turvallisuuteen ja varautumiseen pitää ottaa huomioon. Kaikki kriittisen infran sidosyksiköt eivät kuulu eritysalojen hankintalain soveltamisalaan, vaan vähimmäisomistusvaatimuksesta johtuvia yhtiöjärjestelyjä voidaan joutua tekemään myös turvallisuuden ja varautumisen kannalta tärkeissä sidosyksiköissä.

Suomen hallitus on tunnistanut tarpeen norminpurkuun, hallinnollisen taakan ja hallinnon kustannusten vähentämiseen. Suuri osa ehdotetuista hankintalain muutoksista kuitenkin monimutkaistaa entisestään Suomen hankintalainsäädäntöä, lisää tulkintakysymyksiä, julkisten hankintojen pakollisia vaiheita, muutoksenhakumahdollisuuksia ja julkisen sektorin hallinnon kustannuksia.

Ehdotetut muutokset ovat tulkinnanvaraisia ja lisäävät oikeudellista epävarmuutta.

Hankintamenettelyn uudet muutoksenhakumahdollisuudet lisäävät hankintayksiköiden työmäärää huomattavasti ja hidastavat hankintojen toteuttamista. Hankintoja joudutaan pilkkomaan pienempiin osiin, jolla voi olla vaikutusta volyyymi- ja synergiahyötyjen menettämiseen hankinnoissa. Ehdotetuilla muutoksilla voi olla heikentävää vaikutusta markkinoilla toimivien yritysten kiinnostukseen osallistua julkisiin hankintoihin. Pidemmälläkään aikavälillä säästöjen syntyminen ja kilpailun lisääntyminen on hyvin epätodennäköistä. Lisäksi esitys ei ota riittävästi huomioon, miten erilaisessa asemassa eri alueet Suomessa ovat.

Mikäli ehdotettu 10 % omistusosuusvaatimus kaikesta huolimatta saatettaisiin voimaan, tulisi ulosmyyntirajan olla nykyistä selvästi korkeampi. EU:n hankintadirektiivi määrää, että sidosyksikön ulosmyynti ei saa olla yli 20 prosenttia tuotannon arvosta. Suomessa sidosyksiköiden ulosmyynnin yleinen yläraja on 5 prosenttia tai 500 000 euroa. Suomen ulosmyyntiraja on liian alhainen.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

65 § Markkinakartoitus

Markkinakartoitusta koskevaa sääntelyä on tarkennettu ja lisätty yksityiskohtaisuutta siitä, miten markkinakartoitus toteutetaan. On tärkeää, että hankintayksiköt voivat olla selvillä siitä, mitä markkinat pystyvät tarjoamaan ja näin hankintoja voidaan suunnitella ja toteuttaa onnistuneesti. Tämä voi tuoda kustannussäästöjä hankinnoissa ja vähentää tarvetta sopimusmuutoksiin, kun hankinnat voidaan suunnitella vastaamaan tarvittavaa palvelua eikä lisälaskutettavia muutoksia tarvitse hankkia. Tampereen kaupunki ei kuitenkaan kannata sitä, että hankintayksikkö veloitetaan

markkinakartoituksen tekemiseen tai arvioimaan hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua. Tämä lisää hankintayksiköiden työtä ja avaa uuden muutoksenhakumahdollisuuden. Euromääräinen raja johtaa siihen, että kaikissa tietyn euromääräisen rajan ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön olisi tehtävä ehdotuksessa mainitut toimet, vaikka se ei olisi yksittäisen hankinnan kannalta tarkoituksenmukaista. Lakiehdotuksen tavoite markkinakartoitusten laajempaan käyttöön tulee toteutetuksi jo säännöksen alkuosan tarkennuksilla. Säännöksen perusteluissa tulisi avata säännöksen alkuosan tarkennuksia vielä tarkemmin, jotta hankintayksiköt voisivat hyödyntää markkinakartoitusta käytännön työssä. Markkinakartoitus on nostettu aikaisempaa merkittävämpään asemaan ja sen puuttuminen tulisi toimimaan yhtenä muutoksenhakuperusteena, näin ollen säännöksessä tai lain esitöissä tulisi kuvata ehdotettua selkeämmin, mitä markkinakartoituksen säännöksen tarkoittamat työkalut ovat ja miten suoritettuna markkinakartoitus täyttää lainsäädännössä tarkoitetut vaatimukset.

75 § Hankinnan jakaminen osiin

Tampereen kaupunki ei pidä ehdotettua muutosta kannatettavana. Säännöksellä pakotetaan hankintayksikkö kategorisesti jakamaan hankinnat osiin, mikä lisäisi hankintayksiköiden työtä ja voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin hankintojen pilkkomisiin ja keinotekoisiiin järjestelyihin. Ehdotettu muutos lisäisi hankintayksiköiden määrittelytyötä, kilpailutuksia ja sopimuksia. Hankittavien kokonaisuuksien koordinointi edellyttää hankintayksiköltä resursseja koko sopimuskauden ajan. Kaikki nämä tekijät lisäävät hankintayksiköiden kustannuksia. Nykytilassa Tampereen kaupungin hankinnoissa määritellään hankinnan kohde huolellisesti jo ennen markkinakartoitusvaihetta hankinnan suunnitteluvaiheessa siten, että hankinta on tarjoajille sellainen kokonaisuus, josta on kannattavaa tarjota. Tässä vaiheessa arvioidaan myös se, että hankinnan kohde voidaan toteuttaa taloudellisesti ja laadullisesti järkevänä kokonaisuutena. Ehdotettu muutos velvoittaa käytännössä poikkeamaan hyvistä käytännöistä ja voi johtaa keinotekoisiiin hankintojen määrittelyihin ja vaikeasti hallittaviin sopimuskokonaisuuksiin.

Esimerkkinä syntyvistä kustannuksista voi käyttää Tampereen kaupungin perustietotekniikan hankintaa. Tampereen kaupungin perustietotekniikan kokonaisuus muodostuu käyttäjätuki-, päätelaitteiden elinkaari-, palvelinten käyttö- ja kapasiteetti-, pilvi-, tietoturva- ja täydentävistä asiantuntijapalveluista sekä palvelunhallinnasta. Teoriassa palvelun eri osa-alueet olisivat kilpailutettavissa osissa, ja tätä selvitettiin osana Tampereen kaupungin käynnissä olevan hankinnan esiselvitystä. Selvityksessä kävi ilmi, että kokonaisuuden jakaminen osiin aiheuttaisi kaupungille lisäresursoinnin tarvetta palvelukokonaisuuden koordinointiin vuositasolla ainakin kahden henkilötyövuoden verran. Lisäksi palveluiden rajapintojen määrittely olisi vaatinut vielä tarkempaa määrittelyä, joka olisi ollut haastavaa tehdä jatkuvasti kehittyvien ICT-palveluiden ja palveluprosessien osalta. Usean toimittajan malli heikentää väistämättä palvelun laatua, koska jokaisen toimittajan etu on minimoida omat vastuunsa ja kustannuksensa. Myös palveluiden väliset rajapinnat aiheuttaisivat toistuvasti hallintatyötä hankintayksikölle. Hankinnan jakaminen kasvattaisi myös toimittaja- ja sopimushallinnan työtaakkaa sopimusten ja toimittajien määrän kasvaessa yhdestä jopa seitsemään.

Kriittisten palveluiden ohjausryhmien sekä työkokousten määrä lisääntyisi moninkertaiseksi. Hankintayksikön riski saada valituksia hankinnasta kasvaisi merkittävästi, ja yhdenkin osa-alueen markkinaoikeusprosessi pysäyttää kaikkien muidenkin palveluiden käyttöönoton kuukausien tai vuosien ajaksi.

Hankintalain 75 §:ään ehdotettu muutos tuo uuden muutoksenhakumahdollisuuden ja lisää hankintayksiköiden hankintojen toteutumisen riskejä. Säännöksen poikkeustilanteet on kirjattu tulkinnanvaraisiksi ja tulisi selventää, mitä ovat jakamiseen liittyvät riskit, merkittävät hallintokustannukset tai missä tilanteessa hankinnan jakaminen osiin johtaisi kustannusten jatkuvaan kasvuun. Epämääräiset poikkeukset lisäävät hankintayksiköiden hallinnollista työtä, kilpailutusten kustannuksia sekä muutoksenhakumahdollisuuksia ja siten riskiä siitä, ettei tarvittavia palveluita saada järjestetyksi oikea-aikaisesti. Säännöksessä tai muualla laissa tulisi selventää, millä tahoilla ja missä hankinnan vaiheessa toimittajilla on mahdollisuus valittaa siitä, että onko hankintasopimus jaettu osiin 75 §:n mukaisesti. Myös hankintayksikön oikeus tehdä hankinta ilman jakamisen velvoitetta tulisi kuvata yksiselitteisesti, jotta tulkintaa ei tarvitsisi hakea markkinaoikeuden tulevasta oikeuskäytännöstä.

Lainsäädäntöön ei ole tarkoituksenmukaista ottaa hankintayksiköille lisää velvoitteita.

Markkinakartoitusta koskevan 65 §:n ehdotettu muutos johtaa sen selvittämiseen, onko hankinnan kohde jaettavissa osiin.

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Tampereen kaupunki ei pidä kannatettavana, että lainsäädäntöön lisätään pakottava säännös hankinnan keskeyttämisestä. Säännös pakottaa hankintayksikön tekemään 65 §:n mukaisen markkinakartoituksen käytännössä kaikissa hankinnoissa, jotta se voi välttää riskin hankinnan keskeyttämiseltä tilanteessa, jossa on saatu vain yksi tarjous. Esitetyn säännöksen perusteluissa on yleinen toteamus siitä, että muutos toisi kustannussäästöjä, vaikka ehdotetut muutokset lisääisivät hallinnollisia kustannuksia hankintayksiköille ja myös tarjoajille. Hankintayksiköille ei voi säilyttää vastuuta toimivasta markkinasta. Jo nykytilanteessa on hankintoja, joissa jo yhden tarkoituksenmukaisen tarjouksen saamiseksi tulee tehdä paljon töitä. Tilanne, jossa tällainen kilpailutus jouduttaisiin uusimaan, ei ole tarkoituksenmukainen hankintayksikön eikä tarjoavan yrityksen kannalta.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Ehdotettu 10 %:n vähimmäisomistusvaatimus vaikuttaa keinotekoiselta. Nykyinen määräysvaltakriteeri on omistuksen ja sidosyksikön päätöksenteon kannalta merkityksellisempi kuin esitetty 10 %:n vähimmäisomistusvaatimus. Voimassa olevan lain mukaisesti määräysvaltaa voivat käyttää hankintayksiköt myös yhdessä. Määräysvallan kriteerit ja niiden soveltuminen ovat muodostuneet oikeuskäytännössä selkeiksi ja tosiasiallisen määräysvallan käyttö on merkityksellisempää kuin keinotekoinen omistusosuuden rajoitus. Osakeyhtiölakia sovellettaessa 10 %:n omistus ei tuo tosiasiasa juurikaan enempää määräysvaltaa kuin esimerkiksi 5 %:n omistus.

Seudullisten yhtiöiden omistusosuus on tyyppillisesti noudattanut kuntien asukasluvun tai palveluiden käytön mukaisia osuuksia. Ehdotettu vähimmäisomistusvaatimus voi käytännössä johtaa keinotekoiseen tasaomistumalliin, jossa sidosyksikkö ei kuuluisi mihinkään konserniin eikä omistajaohjausta ei voisi tehokkaasti toteuttaa kukaan omistajista.

Kustannukset voivat nousta tarjonnan puutteen vuoksi, erityisesti kun siirtymäajan on ehdotettu olevan lyhyt. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on puutteita ja ongelmia, joita on esitetty Kilpailu- ja kuluttajaviraston 16.4.2024 selvityksessä sekä muita epäkohtia, joita esitetty työryhmämietinnön eriävissä mielipiteissä.

Sidosyksikköasemassa olevat yhtiöt tuottavat tyyppillisesti tukipalveluita julkisen sektorin omistaja-asiakkailleen. Ehdotettu 10 %:n vähimmäisomistusvaatimus tulee heikentämään sidosyksikköjen kilpailukykyä ja nostamaan niiden tuottamien palveluiden hintoja, kun sidosyksikköiden liikevaihto ja asiakkaiden määrä pienenee ja kasvun mahdollisuudet jäävät olemattomiin. Mikäli kuitenkin päädyttäisiin esitettyyn ja varsin keinotekoiseen 10 %:n vähimmäisomistusrajaan, tulisi sallia muualla Euroopassa yleisesti käytetty 20 %:n ulosmyyntimahdollisuus sidosyksiköille.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksikköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Tampereen kaupungilla on 24 sidosyksikköyhtiötä. Ehdotettu muutos aiheuttaisi pakollisia omistuspohjan muutoksia 18 yhtiöön. Näistä 18 yhtiöstä 14:stä Tampereen kaupunki omistaa yli 10 %, mutta järjestelyjä jouduttaisiin tekemään pienomistusten järjestelemiseksi. Yhdeksän muutoksen kohteena olevaa yhtiötä on Tampereen kaupungin tytäryhtiöitä.

Toteutuessaan ehdotetut muutokset aiheuttaisivat vähintään 25 miljoonan euron liikevaihdon katoamisen sidosyksikköyhtiöistä. Tukipalvelut jouduttaisiin 18 yhtiön osalta kilpailuttamaan.

Sidosyksikköyhtiöt joutuisivat nostamaan hintojaan sekä muuttamaan tuotantomallejaan.

Volyyymihyötyjä menetettäisiin, kun omistajia voisi olla merkittävästi nykyistä vähemmän.

Sidosyksikköyhtiöt joutuisivat sopeuttamaan toimintaansa ja laskennallinen sopeutustarve olisi noin 45 henkilötyövuotta. Alueellisen yhteistyön mahdollisuus koskisi jatkossa vain kymmentä kuntaa kerrallaan eikä koko seudun yhteisiä hankkeita tai toimintaa voitaisi enää toteuttaa yhtiömuodossa. Esimerkiksi Tredu-Kiinteistöt Oy tuottaa tilaratkaisuja koko Pirkanmaan alueella toimivalle toiselle asteen koulutukselle. Mikäli ehdotettu vähimmäisomistusvaatimus toteutuisi, osa Pirkanmaan kunnista ei enää mahtuisi yhteiseen yhtiöön ja ne jäisivät merkittävän elinvoimakehityksen ulkopuolelle.

Ehdotettu muutos tuottaisi todennäköisimmin useita uusia sidosyksikköyhtiöitä, jotka tekisivät yhteistyötä uuden hankintalain puitteissa. Sen sijaan, että palveluita ostettaisiin markkinoilta, syntyisi uusia yhtiöitä sellaisille toimialoille, joissa markkinat ovat heikot (esim. toisen asteen koulutuksen tilajärjestelyt).

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Kustannusten määrää on vaikea arvioida, koska tarvittavat toimenpiteet vaativat suunnittelua, neuvotteluja muiden omistajien kanssa ja päätöksiä palveluiden järjestämistavan valinnan suhteen. Sidosyksiköiden osalta vaikutuksia voidaan esimerkinomaisesti esittää neljän merkittävän sidosyksikön kautta.

Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy

Ehdotettu muutos vaikuttaisi suuresti Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n omistusjärjestelyihin, sillä kyseessä on jäteveden puhdistustoimintaa harjoittava yhtiö, joka ei kuulu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan. Yhtiön osalta jouduttaisiin tekemään keinotekoisia muutoksia nykyisten omistajien välillä. Yhtiö joutuisi todennäköisesti Tampereen kuntakonsernin ulkopuolelle. Muutos aiheuttaisi yhtiössä suuria taloudellisia järjestelyitä ja paineita asiakashintojen nostamiselle. Vähimmäisomistusvaatimusta ei tulisi soveltaa puhdistamoihin.

Pirkanmaan Voimia Oy

Pirkanmaan Voimia Oy on Tampereen tytäryhtiö, joka tuottaa ateria- ja puhtauspalveluita Tampereen kaupungille sekä laitoshuoltopalveluita Pirkanmaan hyvinvointialueelle. Pirkanmaan Voimia Oy on tuottanut palveluita sekä Tampereen kaupunkikonsernissa että Pirkanmaan hyvinvointialueella. Ehdotettujen muutosten tullessa voimaan Pirkanmaan Voimia Oy joutuisi lopettamaan muiden konserniyhtiöiden ja pienomistajien palvelemisen, mikä vähentäisi liikevaihtoa ja aiheuttaisi painetta suurimpien omistajien palveluiden kannattavuudelle. Ruokatuotanto on suuresta volyyymista hyötyvä tuotantomalli ja rajaamalla omistajien määrää sekä kuntakonsernin sisäiset asiakkuudet, menetettäisiin merkittävä volyyymihyöty tuotannossa ja hintoja jouduttaisiin nostamaan. Pirkanmaan Voimia Oy on merkittävä työllistäjä ja merkittäviä sopeutustoimia jouduttaisiin tekemään. Pirkanmaan Voimia Oy valmistaa lapsille ja nuorille ruokaa eettisesti kestäväällä tavalla ja työllistää paikallisesti merkittävän määrän ihmisiä. Mikäli Pirkanmaan Voimia Oy:n kilpailukyky heikkenisi uudistuksen takia, joutuisivat omistaja-asiakkaat ostamaan palvelunsa markkinoilta ja tarvittaviin volyyymeihin pystyy toimialalla arviolta vain muutama ulkomaisesti omistettu yhtiö. Paikallinen ruokatuotanto ja työllistäminen jouduttaisiin ajamaan alas. Esitetyt muutokset voisivat rapauttaa oman paikallisen tuotannon ja työllisyyden kyseisellä toimialalla.

Waltti Solutions Oy

Waltti Solutions Oy tuottaa pääosalle suomalaisia joukkoliikenneviranomaisia lippu- ja maksujärjestelmän tai sen osia sekä infojärjestelmiä. Yhtiöllä on omistajina 21 suomalaista kaupunkia, jotka ovat joukkoliikenteen toimivaltaisista viranomaisista järjestäen joukkoliikennepalvelut pääosin seudullisesti sekä Helsingin Seudun Liikenne -kuntayhtymä ja yhtiö itse.

Sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksen ollessa 10 prosenttia, yhtiö ei voisi enää tuottaa sidosyksikkönä joukkoliikenteen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmiä omistajilleen. Tampereen seudun joukkoliikenteessä käytössä olevat lippu- ja maksujärjestelmäpalvelut sekä informaatiojärjestelmä tulisi kilpailuttaa kiireellisesti. Esitetty aikataulu muutokselle on erittäin epärealistinen eli kaikilta osin muutosta ei ehdittäisi toteuttaa ja palveluihin tulisi todennäköisesti käyttökatkoksia, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä.

Suomalaisten joukkoliikenneviranomaisten yhdessä Waltti Solutions Oy:n kautta hankitut lippu- ja maksu- sekä informaatiojärjestelmät on toteutettu kustannustehokkaasti. Järjestelmien kehityksessä on hyödynnetty laajasti eri kaupunkiseutujen osaamista ja asiantuntijuutta palveluiden kehittämisessä.

Kyseisten palveluiden hankintaan sitoutuisi resursseja ja järjestelmien kustannukset nousisivat skaalaetujen poistuessa. Useiden erilaisten lippu- ja maksujärjestelmien käyttöönotto eri joukkoliikennealueilla johtaisi merkittävään palvelutason heikkenemiseen. Useiden erilaisten järjestelmien käyttöönotto markkinoilla estäisi tai vaikeuttaisi lakisääteisen yhteentoimivuuden toteutumista. Jos viranomaiset päätyisivät hankkimaan omat lippu- ja maksujärjestelmänsä, Suomeen syntyisi kymmeniä erilaisia teknisiä toteutuksia ja rajapintoja. Tämä vaikeuttaisi kolmansien osapuolten mukautumista nykyiseen yhden rajapinnan ratkaisuun verrattuna ja lisäisi merkittävästi kustannuksia. Palveluiden tuottaminen monimutkaistuisi, mikä lisäisi häiriöherkkyyttä ja heikentäisi palvelutasoa.

Waltti Solutions Oy:n juuret ovat pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa vuodelta 2011. Tavoitteena oli luoda koko Suomen kattava kaupunkien joukkoliikenteen yhteinen lippu- ja maksujärjestelmä. Yli kymmenen vuoden aikana julkisin varoin rakennettu Waltti-järjestelmä on mahdollistanut liikennepalvelulain mukaisen yhteentoimivuuden kaupunkiseudut yhdistävänä lippujärjestelmänä ja tukenut kestävää kehitystä.

Waltti Solutions Oy:n sidosyksikkömalli mahdollistaa kaupunkien joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmäpalveluiden keskitetyn kehittämisen kustannustehokkaasti. Malli tuottaa merkittäviä mittakaavaetuja, jotka vähentävät julkisia menoja joukkoliikenteessä. Waltti Solutions Oy pystyy hankkimaan ja yhteensovittamaan koko Suomen alueella toimiville joukkoliikenneviranomaisille palveluita huomattavasti edullisemmin verrattuna siihen, että jokainen viranomainen hankkisi palvelut itsenäisesti.

Vaikka joukkoliikenteen toimiala kuuluu erityisalojen hankintalain piiriin, on kuitenkin epävarmuus siitä, vaikuttaisiko esitetty muutos kuitenkin myös Waltti Solutions Oy:n sidosyksikköasemaan.

Monetra-konserni

Tampereen kaupunki on osakkaana Monetra Oy:ssä ja Monetra Pirkanmaa Oy:ssä. Monetra Pirkanmaa Oy tuottaa Tampereen kaupungille pääsääntöisesti henkilöstöhallinnon palvelut sekä taloushallinnon palvelut sekä näihin toimintoihin liittyviä muita palveluita. Monetra Pirkanmaa Oy tarjoaa näitä palveluita myös Tampereen kaupunkikonserniin kuuluville sidosyksiköille.

Tampereen kaupungin omistus Monetra Oy:ssä ja Monetra Pirkanmaa Oy:ssä ylittää 10 %:n vähimmäisomistusta koskevan vaatimuksen, mutta ehdotettu muutos edellyttäisi Monetra-konsernissa laajoja toimenpiteitä: neuvotteluita muiden omistajien kanssa, yhtiöjärjestelyjä, osakassopimusten ja palvelusopimusten muutoksia. Monetra-konsernissa on suuri määrä osakkaita ja ehdotettujen muutosten vaikutukset edellyttävät lukuisien omistajien välillä käytäviä neuvotteluja.

Monetra Pirkanmaa Oy on syntynyt Tampereen kaupungin omien toimintojen ulkoistamisella ja yhtiön toiminta on voittoa tavoittelematonta Tampereen kaupungin ja sen konsernin palveluiden tukipalveluiden järjestämistä. Vastaavia palveluita samalla asiantuntemuksella tässä laajuudessa ei ole markkinoilla. Monetra Pirkanmaasta on haettu isompien volyyymien ja erikoistumisen myötä

kustannustehokkuutta, jota esimerkiksi kuntasektorin tuntemus, kunnallisten palkkausjärjestelmien sekä useiden kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten asiantuntemus lisäävät merkittävästi. Ehdotetut muutokset romuttaisivat rakennetun toimintamallin ja voisivat vaarantaa kriittisen palkanmaksuprosessin toimivuuden muutokseen varautumisesta huolimatta.

Sidosyksiköiden välisen ja käänteisen sidosyksikköhankinnan uusi tulkinta tulisi vaikuttamaan siten, ettei Monetra Pirkanmaa Oy pystyisi tarjoamaan palveluita nyky muodossaan Tampereen kaupunkikonsernille. Siirtymäaika on riittämätön näin suuren muutoksen tekemiseen merkittävien tukipalveluiden järjestämiseksi. Kuntien toimiala on erittäin laaja ja kunnan toimintaan sovelletaan monia eri lakeja, jotka vaikuttavat toiminnan järjestämiseen ja myös tukipalveluihin. Markkinoilla kestää useita vuosia kehittää tarvittavat järjestelmät ja osaaminen, jotta ne pystyvät aidosti palvelemaan kuntia ja kaupunkeja tehokkaasti ja yhtä kattavasti kuin nykyisin muodostunut in-house toimijoiden verkosto.

Yleisesti

Tampereen kaupunki ei kannata esityksen mukaista hankintalain 15 §:n 6 momentin uutta tulkintaa, jossa sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.

Hankintalain 15 §:n 6 momentin tulkinnalla on huomattavia vaikutuksia esimerkiksi Tampereen kaupungin ICT-palveluiden järjestämiseen. Tampereen kaupunkikonserni on järjestänyt ICT-palvelut konsernin tukipalveluna konserniyhtiöille. Myös tulkinnan euromääräinen vaikutus Tampereen kaupungille on erittäin suuri.

Ehdotuksen 32 ja 88 sivulla esitetty tulkinta hankintalain 15 §:n 6 momentin poikkeuksesta on uusi. Yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että hankintadirektiivin ja voimassa olevan hankintalain mukaan hankintalain 15 §:n 6 momentin mukaista sidosyksikköpoikkeusta ei sovelleta niihin sidosyksikköihin, joissa on enemmän kuin yksi omistaja. Siten sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.

Hankintadirektiivin 12 artiklassa säädetään sidosyksikköjen välisistä hankinnoista ja käänteisestä sidosyksikköhankinnasta seuraavaa "Hankintasopimus, jonka hankintaviranomainen tekee yksityisoikeudellisen tai julkisoikeudellisen oikeushenkilön kanssa, jää tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

b) yli 80 prosenttia kyseisen määräysvallassa olevan oikeushenkilön toiminnoista suoritetaan niiden tehtävien täyttämiseksi, jotka se on vastaanottanut määräysvaltaa käyttävältä hankintaviranomaiselta tai muilta kyseisen hankintaviranomaisen määräysvallan alaisilta oikeushenkilöiltä;

"Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan myös silloin, kun määräysvallan alainen oikeushenkilö, joka on hankintaviranomainen, tekee sopimuksen tätä määräysvaltaa käyttävän hankintaviranomaisen kanssa tai saman hankintaviranomaisen määräysvallan alaisen toisen oikeushenkilön kanssa". Direktiivin sanamuoto näyttää kohdistuvan määräysvaltaa käyttävään hankintayksikköön ja eikä määräysvaltaa käyttävien hankintayksikköjen määrään. 12 artiklan b) kohdan ulosmyyntiä koskevassa säännöksessä ulosmyynniksi ei tulkita useilta hankintaviranomaisen määräysvallan alaisilta oikeushenkilöiltä.

Esitetty hankintalain 15 §:n 6. momentin tulkinta siitä, että sidosyksikköjen väliset hankinnat ja käänteinen sidosyksikköhankinta olisi mahdollista vain yhden ja saman hankintayksikön omistavien sidosyksiköiden välillä, voidaan katsoa olevan ristiriidassa direktiivin tulkinnan kanssa. Nykytilassa sidosyksikkö on voinut tehdä sidosyksikköhankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, vaikka sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja. Käytäntö on vakiintunut eikä sitä ole kyseenalaistettu kotimaisessa tai eurooppalaisessa oikeuskäytännössä. Uusi tulkinta vaikuttaa olevan epä johdonmukainen lain kokonaisuuden kanssa siinä, että sidosyksiköissä voi edelleen olla useita omistajia, mutta mahdollisuus tehdä sidosyksikköhankintoja omistajalta tai sisar-sidosyksiköltä rajoitettaisiin vain yhden omistajan sidosyksiköihin.

Esitetyllä 10 % omistusosuusvaatimuksella sekä esitetyllä 15 §:n 6 mom. tulkinnalla pakotetaan kunnat järjestelemään omistuksiaan erilaisissa omistamissaan yhteisöissä sekä päättämään palvelusopimukset siirtymäajan puitteissa niiden sidosyksiköiden kanssa, jotka eivät täyttäisi esitettyjen säännösten mukaisia reunaehtoja. Ehdotuksessa ei ole säädetty keinoja osakas- ja palvelusopimusten päättämiseen sekä omistusjärjestelyihin, mikä johtaa neuvotteluihin ja voi johtaa korvausvelvollisuuteen, ellei asiassa päästä yhteisymmärrykseen. Muutoksesta aiheutuvia kustannuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös osakkeiden lunastamisen kustannukset ja veroseuraamukset.

Nykytilanteeseen verrattuna ehdotettu muutos nostaisi palvelujen yksikkökustannuksia, koska palveluiden kustannusrakenteita on vaikea sovittaa pienenevän kysynnän mukaiseksi. Kiinteiden kustannusten sopeutus vie aikaa, aiheuttaa tehottomuutta ja päällekkäisiä investointeja.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat eivät ole riittäviä. Ehdotuksen mukainen siirtymäaika aiheuttaa todennäköisesti kilpailutusten kasaantumista, mikä nostaa hintoja ja voi johtaa siihen, ettei tarjouksia lainkaan saada. Ehdotuksen mukainen lyhyt siirtymäaika vaikeuttaa riittävien henkilöresurssien saamista kilpailutusten hoitamiseksi. Hankinta-asiantuntijoiden määrää ei ole mahdollista lisätä kovin helposti, koska tehtävien hoitaminen onnistuneesti edellyttää kokemusta ja asiantuntemusta. Hallinnollisesti nykyisten sidosyksiköiden yhtiöjärjestelyt, osakassopimusten ja palvelusopimusten muutosneuvottelut sekä mahdollinen sopimusten päättäminen vievät aikaa. On vaikea sanoa, mikä olisi sopiva siirtymäaika, mutta edellä esitettyjen yritysjärjestelyjen ja sopimusten muuttamisen lisäksi tulee ottaa huomioon, että onnistuneiden kilpailutusten valmisteluun varataan useampia kuukausia markkinakartoituksineen ja laista johtuvine määräaikoineen. Uudet

menettelytavat vaativat kokeneiltakin hankinta-asiantuntijoilta perehtymistä ja tarkkuutta. Siirtymäajan tulisi olla vuosia pidempi ja siirtymä tulisi porrastaa, jotta välttyttäisiin tilanteelta, jossa kaikki Suomen kunnat olisivat yhtä aikaa kilpailuttamassa markkinoilta samoja palveluita. Uudistus on ajoittumassa tilanteeseen, jossa Suomen julkinen talous on vakavasti alijäämäinen ja uudistus lisää riskiä julkisen talouden kustannusten noususta. Erilaisten sidosyksiköiden purkaminen ja jakaminen voi aiheuttaa ainakin väliaikaisesti työttömyyden kasvua.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on katsonut työryhmämietintöön liitetystä eriävässä mielipiteessään, että tulee olla riittävän pitkä siirtymäaika, jotta vältetään esityksen kaikkein kielteisimmät vaikutukset. Siirtymäaikaa asetettaessa on otettava huomioon, että markkinoiden syntyminen vaatii aikaa, koska markkinatoimijoille ei todennäköisesti ole vielä selvää missä määrin palveluille syntyy lopulta kysyntää. Lisäksi siirtymäaikaa arvioitaessa tulee ottaa huomioon hankintayksiköiden resurssit, riski kilpailutuksen kasautumisesta sekä sidosyksiköiden toiminnan lopettaminen ja sopimusten purku.

Lyhyen siirtymäajan ongelmista on näyttöä sote-uudistuksen yhteydessä tapahtuneesta siirtymästä. Liian lyhyt siirtymäaika nostaisi merkittävästi siirtymästä aiheutuvia kertaluontoisia kustannuksia. KKV:n näkemyksen mukaan siirtymän tulisi sallia nykyisten sopimusten päättymisen sopimusajan loppuun tai siirtymäajan tulisi olla vähintään kaksi ja puoli vuotta lain voimaantulosta.

Suomen Kuntaliitto ry on eriävässä mielipiteessään ehdottanut, että mikäli sääntely toteutuisi ehdotetussa muodossa, siirtymäajan tulisi olla vähintään kolme vuotta ja jätealalle viisi vuotta.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Sidosyksiköiden omistajien tulisi käydä sidosyksikön muiden omistajien kanssa neuvottelut nykyisten sidosyksiköiden yhtiörakenteiden muuttamiseksi, osakassopimusten ja palvelusopimusten muuttamiseksi tai päättämiseksi sekä neuvotella sidosyksikön osakkeiden mahdollinen osto tai myynti. Siirtymäaikaa arvioitaessa tulee ottaa huomioon neuvottelut, mahdolliset uudet yhtiöjärjestelyt, mahdollisten kilpailutusten vaatima aika markkinakartoituksineen ja muutoksenhakuaikoineen sekä markkinoiden syntyminen vaatima aika.

Tampereen kaupungin tulisi tehdä 18 yhtiössä omistusjärjestelyitä osakekauppoina sekä uusia samalla osakassopimukset muiden osakkaiden kanssa neuvotellen. Osakassopimuksen ja osakehintojen neuvottelut voivat muodostua pitkiksi ja useissa tapauksissa palvelut ovat omistaja-asiakkailleen kriittisiä. Ehdotettu siirtymäaika ei mahdollista edellä mainittujen neuvottelujen ja muiden valmisteluiden käymistä läpi annetussa määräajassa niiden suuren määrän vuoksi. Kunnat joutuisivat todennäköisesti käyttämään kauppaprosesseissa ulkoista työvoimaa, jos annettuun siirtymäaikaan pyrittäisiin, ja tämä olisi merkittävä kuluerä omistajakunnille.

Nykyiset sidosyksiköt joutuisivat sopeuttamaan toimintaansa, mikä johtaisi yhteistoimintamenettelyjen aloittamiseen ja läpiviemiseen. Yhtiöt joutuisivat myös kilpailuttamaan tukipalvelunsa markkinoilla, joilla vallitsee kilpailutusten kasaantumisen vuoksi epänormaali markkinatilanne, eivätkä todennäköisesti kaikki saisi hankituksi palveluita markkinoilta siirtymäajan kuluessa.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Tampereen kaupunki katsoo, että jätetoimiala, sisältäen jätevedenkäsittely, tulisi jättää sidosyksiköiden omistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle.

Jätetoimialan osalta valmistelu on puutteellinen ja jätetoimiala tulisi jättää 10 %:n vähimmäisomistusta koskevan vaatimuksen ulkopuolelle, kuten ympäristöministeriö on eriävissä mielipiteessään lausunut. Suomessa on useita isoja alueellisia jätehuoltoviranomaisia, joiden tehtäviä toimeenpanevat jätehuoltoyhtiöt. Olisi kestäväntä pilkkoa jätehuoltoyhtiöt pieniin yksiköihin ja siitä aiheutuisi suoraan ylimääräisiä kustannuksia jätehuoltoon.

Hankintalakiin ehdotetut muutokset vaikuttaisivat negatiivisesti Tampereen seudulla vireillä oleviin energiateollisuuden suurinvestointeihin, jotka edistävät vihreää siirtymää.

Lisäksi tulisi arvioida kriittisen infran toimialalla toimivien sidosyksiköiden jättämistä vähimmäisomistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle sekä arvioida ehdotettujen muutosten vaikutuksia yhteiskunnan kriittisiin toimintoihin. Tulee ottaa huomioon, että kaikki kriittiset toiminnot eivät kuulu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan.

Lisäksi olisi tarpeen harkita, että seudulliset elinkeino-yhtiöt rajataan 10 %:n vähimmäisomistusta koskevan vaatimuksen ulkopuolelle. Mikäli ehdotettu sidosyksikkösääntelyn muutos koskisi myös seudullisia elinkeino-yhtiöitä, muutos ei tue hallitusohjelman tavoitteita eli julkisen sektorin tehokkuuden lisäämistä, alueellista elinvoiman vahvistamista ja yrittämisen edellytyksen parantamista. Hallitus hakee Suomeen merkittävää talouskasvua. Tämä voi tapahtua käytännössä vain vientitulojen ja uusien investointien myötä.

Esimerkiksi Tampereen seudulla toimii Tampereen seudun elinkeino- ja kehittämissyhtiö Business Tampere, jolla on 8 kuntaomistajaa: Tampere, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Vesilahti ja Ylöjärvi. Yhtiö kuuluu Tampereen kaupunkikonserniin ja Tampere käyttää yhtiön omistajaohjaustaan. Seudullista yhteistyötä edistettäessä vastaavien yhtiöiden omistus pohja voi olla tätä huomattavasti laajempi. Yhtiömuotoisesti järjestetty elinkeinopoliittinen yhteistyö on järjestämismuotona todettu tehokkaaksi.

Seudulliset elinkeino-yhtiöt tekevät yhteistyötä alueen julkisen sektorin, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Elinkeino- ja kehitysyhtiötoiminnan luonne on pitkäjänteistä, vaikeasti mitattavaa, luottamuksellista, toisinaan kokeilevaa, riskipitoista ja osaamisintensiivistä. Markkinan syntyminen tällaiseen ympäristöön ei ole käytännössä mahdollista eikä se palvelisi kuntien tehtävien tehokasta hoitoa, kun osaaminen ei kumuloituisi mihinkään yksikköön, eikä pitkäjänteisiä kehitysprojekteja voisi toteuttaa. Monien muiden kuntien sidosyksiköiden tavoin myös elinkeino-yhtiöt kilpailuttavat hankintansa silloin, kun markkinat ovat olemassa. Elinkeino-yhtiöiden tarkoitus on lisätä kysyntää eri yksityisen sektorin palveluille ja vahvistaa markkinoita.

Business Tampere Oy:n omistajaohjausta on pidetty Tampereella tärkeänä, jotta kuntalain mukainen kunnan toiminta tapahtuu yhdensuuntaisesti ja yhteistyö seudun yrittäjien ja yritysten, koulutus- ja innovaatiopalveluja tuottavien organisaatioiden, yrityspalveluja tuottavien organisaatioiden ja kolmannen sektorin kanssa on onnistunutta.

Elinkeinopoliittiset in-house yhtiöt ovat tärkeitä myös järjestettäessä kuntien välistä maankäyttö- ja elinkeinopoliittista yhteistyötä, joka on avainasemassa hallituksen puhtaan siirtymän tavoitteiden sekä teollisuuspoliittisen strategian toteuttamiseen. Seudullinen yhteistyö esimerkiksi energiateollisten investointien houkuttelussa on välttämättömyys, sillä usein tarvittavat tontit, infra ja osaajat sijaitsevat talousalueen sisällä eri kunnissa. Mikäli lainsäädäntö ei mahdollistaisi useiden kuntien omistamia elinkeino-yhtiöitä, joissa omistusosuus voi olla seudun kunnan asukasmäärää

vastaava, elinkeino-yhtiöt hajaantuvat menetetään yrityksille asiakaslähtöinen talousaluetasoinen rakenne.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Hankintalakiin ehdotetut muutokset (omistusosuusvaatimus, mutta myös lisääntyneet hankintamenettelyn muutoksenhakumahdollisuudet) kriittisen infran toimialalla voivat johtaa tulkinnanvaraisiin tilanteisiin hankintalain ja erityisalojen hankintalain soveltamisesta ja vaikuttaa heikentävästi turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen.

Muilta osin esitys vastaa pääosin turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin. Keskeistä on, että hankintalaissa huomioidaan nykyistä paremmin varautuminen erilaisiin yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kunnalla on vastuu lakisääteisten palveluiden tuottamisesta myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Siksi on tärkeä varmistaa, että kunnan toiminnan kannalta kriittiset palvelut (esim. sähkö, lämpö, ruokapalvelu, materiaalit, lääkkeet, kalusto) ovat saatavilla myös erilaisten kriisitilanteiden aikana.

Hankinnoissa varautuminen edellyttää sitä, että hankintaa tekevä organisaatio tunnistaa riskienhallinnan toimenpiteitä vaativat hankinnat. Tällöin pystytään asettamaan jo kilpailutuksessa ehtoja, jotka tarjoajan on täytettävä päästäkseen kilpailuun mukaan (esimerkkinä edellytys siitä, että tuotantoa tekevä henkilöstö on turvallisuusselvitetty). Organisaation tulee voida asettaa turvallisuutta ja varautumista koskevia sopimusehtoja, joilla voidaan varmistaa hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan tarjouspyynnössä edellytetty saatavuus, toimivuus ja häiriötön käyttö hankinnan kohteen koko elinkaaren ajan.

Turvallisuuden osalta on oleellista, että tarjouskilpailusta pystytään poissulkemaan sellaiset tarjoukset, jonka luotettavuus on todettu riittämättömäksi siten, että kansalliselle tai paikalliselle turvallisuudelle aiheutuva riski olisi ilmeinen. Ennen sopimuksen tekemistä on varmistuttava myös palveluntuottajan riskinkantokyvystä.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskeva ehdotus vähentää hankintayksiköiden työtä vähäisesti, mutta lisää epärehellisten toimijoiden mahdollisuutta osallistua tarjousten jättämiseen ja siten lisää julkisen toimijan taloudellisia ja eettisiä riskejä. Ehdotus myös heikentää yksiköiden mahdollisuutta torjua harmaata taloutta. Tarjoajien kannalta ehdotus voi vähentää työtä, mutta vain vähäisissä määrin. Ehdotuksessa on hyvä, että hankintayksikkö voi kuitenkin pyytää halutessaan rikosrekisteriotteet. Tampereen kaupunki on pääsääntöisesti pyytänyt otteet myös kansallisissa hankinnoissa eikä säännös tulisi todennäköisesti vaikuttamaan toimintaan

Tampereen kaupungin osalta. Yleisesti voidaan todeta, että otteiden pyytämättä jättäminen etenkin merkityksellisissä, turvallisuuteen ja kriittisiin palveluihin liittyvissä toiminnoissa voi johtaa epätoivottuihin lopputuloksiin, jossa markkinoita vääristävät toimijat sekä rikollista menettelyä toiminnassaan harjoittaneet toimijat tulisivat julkisten palveluiden tuottajiksi. Julkisen toimijan on kaikissa toiminnoissaan varmistuttava sopimuskumppaninsa taustoista ja toiminnasta. Mikäli näin ei toimittaisi, johtaisi se julkisen toiminnan luotettavuuden rapautumiseen.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kansallisen kynnysarvon ylittävien hankintojen jälki-ilmoittaminen lisää hankintayksiköiden hallinnollista työtä. Järjestelmän käytettävyyteen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta sen käyttö olisi helppoa ja sujuvaa. Tämänhetkisen järjestelmän lomake ei ole käytettävyydeltään hyvä ja aiheuttaa paljon lisätyötä. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun on hyvin laajoja sopimuskokonaisuuksia, joissa on esimerkiksi kymmeniä sopimuskumppaneita. Tämä lisää epätarkoituksenmukaista manuaalista hallinnollista työtä eikä tue hallitusohjelman säästötavoitteita. Suorahankintojen jälki-ilmoittamista voidaan pitää kannatettavana läpinäkyvyyden kasvattamiseksi.

Muut huomiot

-

Aittala Pauliina
Tampereen kaupunki